

In de serie Passie spreekt Willem Pekelder met communicatieprofs die hun vak niet hebben afgekeken van collega's. Waar halen zij hun visie en bevologenheid vandaan?

'Het is tijd voor paniek'

Maurits Groen haalde 'The Age of Stupid' naar Nederland en eerder Al Gore met 'An Inconvenient Truth'. Sindsdien is de milieucommunicator met zijn bureau Maurits Groen MGMC een nationale 'beroemdheid'. 'Het was een superrisicante operatie. Gore had maar zijn enkel hoeven te verstuiken of ik was failliet gegaan.'

door Willem Pekelder
fotografie Karoly Effenberger

Hij is net terug van de conferentie van de Club van Rome in Amsterdam en excuseert zich voor zijn rommelige bureau. 'Eigenlijk gun ik het mezelf niet, twee dagen eruit. We hebben geen tijd te verliezen.' De klimaatverandering gaat sneller dan de geleerden kunnen bijhouden, is de ervaring van Maurits Groen. 'Iedere keer weer is de wetenschap verrast over het tempo van de klimaatontwikkelingen. Nu is de voorspelling dat er binnen afzienbare tijd in de zomer helemaal geen ijs meer zal zijn op de Noordpool. In de winter vriest het wel weer aan, maar een hele zomer zonder ijs hebben we in geen honderdduizenden jaren meegemaakt.' De Club van Rome is al bijna veertig jaar overtuigd van de urgentie van het milieuprobleem. In 1972 publiceerde ze haar beroemde rapport *Grenzen aan de groei*. Nu weer heeft het gezelschap van wetenschappers opgeroepen de CO₂-uitstoot terug te dringen tot 350 deeltjes per miljoen luchtmoleculen, anders staan ons grote catastrofes te wachten. 'Als die terugdringing niet lukt, stijgt de temperatuur wereldwijd met meer dan twee graden. Daardoor zullen de ijskappen van Groenland en West-Antarctica onherroepelijk smelten, met grote overstromingen van kustgebieden als gevolg', waarschuwt Groen (56). We horen dit soort angstaanjagende voorspellingen al jaren, toch lijkt er weinig te veranderen op milieugebied. Is

de milieubeweging niet één groot praaticircus? 'Dat vind ik niet', repliceert Groen. 'De Club van Rome heeft wereldwijd geleid tot de oprichting van ministeries van milieu. Tot begin jaren zeventig bestond er helemaal niet zoiets als milieuwetgeving. Onze eerste regelgeving op dat gebied stamt uit 1970: de wet verontreiniging oppervlaktewateren. Tot die tijd kon je lozen wat je wilde. De Amsterdamse grachten lagen in de jaren zestig vol met afval. Net Calcutta.'

Zure regen

Nee, de milieubeweging mag best trots zijn op wat er is bereikt, vindt de milieucommunicator. 'Het protocol van Montreal heeft ervoor gezorgd dat de vernietiging van de ozonlaag een halt is toegevoerd en door zwavel uit brandstof te halen is de zure regen gestopt. Een megaprestatie van de mensheid.'

Toch, geeft Groen toe, is het onwaarschijnlijk dat we het klimaatprobleem de baas worden. 'De Amerikaanse bioloog Jared Diamond heeft in zijn boek *Collapse* de ondergang van allerlei beschavingen beschreven. Of je nu kijkt naar de Inca's of het Mesopotamische rijk, telkens was het probleem dat door interne verdeeldheid niet op tijd voor een nieuwe koers werd gekozen. Men zag de moeilijkheid, maar wendde de steven niet. Bij het klimaatprobleem zie

je hetzelfde. Oliemaatschappijen als Exxon geven miljoenen dollars uit om verdeeldheid en scepsis te zaaien over de ernst van de klimaatveranderingen. Het valt allemaal wel mee, is de boodschap.'

Dus, het klimaat wordt onze ondergang? 'Als we zo doorgaan wel. Maar daar zeg ik direct achteraan: pessimisme is voor mij geen optie, want dan geef je de mensheid op.

'Men denkt: ach, een overstrominkje hier of een stormpje daar...'

Het unieke van de mens is dat hij tot hoop in staat is. Het probleem van de klimaatverandering is, als ik het zo mag zeggen, dat de tijdschaal waarop het probleem zich afspeelt zo groot is. Men denkt: ach, een overstrominkje hier of een stormpje daar... De werkelijkheid is echter dat de klimaatverandering volgens een VN-rapport nu al driehonderd-duizend slachtoffers per jaar eist. Maar die mensen zie je niet voor je neervallen. De onwaarschijnlijke stormen in Zuidoost-Azië zijn nauwelijks nieuws. Als er vijftig doden vallen bij een vliegtuigramp komt dat wel op het Journaal. Dat spreekt veel meer aan.'

Superrisikant

Groen hoopt dat *An Inconvenient Truth* en *The Age of Stupid* het gevoel van urgentie rond het klimaatprobleem zullen versnellen. 'Pas als mensen overtuigd zijn van de ernst van de problematiek zijn ze in staat tot adequaat handelen. Kijk naar Pearl Harbor. De VS wilde buiten de Tweede Wereldoorlog blijven, maar toen de Japanners eenmaal de Amerikaanse marine hadden aangevallen, werd de oorlogsdreiging acuut en vormde het land zich binnen zes maanden om tot een oorlogsmachine.'

Groen haalde beide genoemde films naar Nederland. De geestelijk vader van *An Inconvenient Truth*, de voormalige vice-president van Amerika Al Gore, bezocht door toedoen van Groen zelfs twee keer ons land. Groen erkent dat sinds Gores visites zijn communicatiebureau Maurits Groen MGMC nationaal pas goed op de kaart staat. 'Als je vraagt of ik door Gore "beroemd" ben geworden, is mijn antwoord ja. Aan de andere kant zeg ik, zonder arrogant te willen overkomen, dat zonder mij Gore hier nooit op bezoek zou zijn geweest.'

Wie is Maurits Groen?

Maurits Groen (1953, Apeldoorn) studeerde politicologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en studeerde af op de vraag hoe je een onderwerp op de politieke agenda krijgt, naar aanleiding van het Brundtland-rapport *Our Common Future*. Van 1978 tot 1982 was Groen hoofdredacteur van het maandblad MilieuDefensie. In dat laatste jaar begon hij met het eerste Nederlandse milieucommunicatiebureau Maurits Groen Milieu & Communicatie, dat nu dertien medewerkers telt. MGMC adviseert politici, ondernemingen en ngo's over milieukwesties en geeft daarnaast boeken uit. Zo verschijnt binnenkort *Op naar 100%: duurzaam Nederland*, waarin uit de doeken wordt gedaan hoe ons land in 2050 een schone en betaalbare energievoorziening kan bereiken. Groen is tevens adviseur van de Club van Rome, het Urgenda Platform en de Nederlandse Raad voor Organische Landbouw. Groen haalde in 2006 en 2008 Al Gore (*An Inconvenient Truth*) naar Nederland en in 2009 *The Age of Stupid*.

Ontelbare e-mails en telefoontjes had Groen ervoor over om de klimaatspecialist met zijn film en gelijknamige boek naar Nederland te halen. Hij deed dat voor de goede zaak en niet om er rijk van te worden, bezweert hij. 'Rijk? De vertaling van het boek heeft me niets opgeleverd, als je de uren optelt die ik erin heb gestopt. Aan het tweede bezoek van Gore, vorig jaar in Aalsmeer, heb ik een klein positief saldo overgehouden, maar *The Age of Stupid* kost me alleen maar geld.'

Die Aalsmeerse visite kostte in totaal zeven ton, waarvan drie ton meteen in de portemonnee van Gore verdween. 'Ik geef toe, het is een idioot hoog bedrag, maar Gore heeft een hele staf om zich heen en hij doet nuttige dingen met het geld. Voor mij was het een superrisikante operatie. Gore had een dag van tevoren maar hoeven afbellen vanwege een verstuurde enkel of ik had een grote kans gehad failliet te gaan.'

Adjunct-vader

Groen moet wel een groot idealist zijn om zulke risico's te nemen. Hij aarzelt over zijn reactie. 'Ik ben in 1982 met mijn bureau begonnen. Dat was een onzekere tijd, want midden in de economische crisis. Ik heb tóch doorgezet, omdat ik vond dat we onrespectvol met elkaar en onze leefomgeving omgingen. Daar wilde ik iets aan doen. Dat verantwoordelijkheidsgevoel heb ik, denk ik, meegekregen in mijn gereformeerde opvoeding.'

Groen, geboren in Apeldoorn, groeide op in een gezin met zeven kinderen, van wie hij de oudste was. Zijn vader was verkoopleider bij een grafisch bedrijf en altijd op pad. 'Hij was een goede man, maar als vader heeft hij weinig voor mij betekend. Normaal leidt een vader zijn kinderen de wereld in, maar mijn pa was nooit thuis. Dat hield in dat er nooit een gesprek was over wat je later wilde worden, weinig betrokkenheid. Aan de ene kant heeft dat me weerbaar gemaakt, aan de andere kant leverde het gevoelens van onzekerheid op. Ik heb als oudste vaak voor adjunct-vader moeten spelen. Toen ik tien jaar was, overleed mijn grootvader. Mijn moeder moest in allerijl naar haar ouderlijk huis, waardoor ik enkele dagen voor mijn zes broertjes en zusjes heb gezorgd. Misschien hield de buurvrouw een oogje in het zeil, ik weet het niet, maar ik had het gevoel dat ik er als klein jochie alleen voor stond.'

Het eenzame gevoel werd nog versterkt door het gedrag van zijn leraar klassieke talen op het gymnasium in Eindhoven. 'Die man stelde alles in het werk om mij een minderwaardigheidscomplex aan te praten. Elke dag zei hij tegen mij: Groen, jij blijft zitten. In de vierde klas strandde ik inderdaad op mijn Grieks, maar we verhuisden gelukkig naar Enschede, waar ik de beste van de klas bleek te zijn. Om me te bewijzen ten opzichte van die oud-leraar besloot ik staatsexamen te doen, zodat ik de zesde klas kon overslaan. Ik ben in mijn eentje in een huisje in Zoutelande gaan zitten om me voor te bereiden op het examen. Dat heb ik met vlag en wimpel gehaald. Een kopie van mijn diploma en cijferlijst heb ik naar mijn oud-leraar gezonden. Nooit meer iets van gehoord. Via-via is mij ter ore gekomen dat hij mijn diploma op het bord heeft geprikt om de juistheid van zijn lesmethode te onderstrepen. Ik heb altijd vanuit oppositie gehandeld. Daar heeft die

leraar de basis voor gelegd. Zo ben ik in het milieu begonnen: opkomen tegen de achteloosheid van de maatschappij. Dat ik echter ooit aan de touwtjes zou gaan trekken, om het zo maar even uit te drukken, is voor mij nog vaak een wonderlijke gewaarwording. Dat heeft te maken met de onzekerheid die nog altijd aan mij kleeft.'

Tuschinski

Met zijn dertien medewerkers tellende bureau heeft hij een belangrijke vinger in de pap gekregen bij het bepalen van de Nederlandse klimaatagenda. Welke communicatiefilosofie ligt daaraan ten grondslag? 'Ik ben als politicoloog afgestudeerd op de vraag hoe je iets op de maatschappelijke agenda krijgt, met het Brundtland-rapport *Our Common Future* als voorbeeld. De communicatiewereld hangt aan elkaar van toeval, incidenten en ijdelijkheid. Het gaat er kort gezegd om dat je in de gaten krijgt hoe je die drie, maar met name het toeval, kunt sturen. Daarvoor heb je kennis nodig, contacten en overtuigingskracht. Om een voorbeeld te geven. Omdat ik de VU-hoogleraar milieuwetenschappen Pier Vellinga ken, kon ik in 2006 bij de eerste ontvangst van Al Gore gebruikmaken van de aula van de Vrije Universiteit. De voorzitter van het college van bestuur van de VU, René Smit, is weer een studievriend van Balkenende. Hij heeft ervoor gezorgd dat de premier, die tot dan toe nooit op veel interesse voor het milieu kon worden betrapt, bij die ontvangst aanwezig was. Met Gore wilde de premier wel graag gezien worden. Met die twee grote namen kon ik Tuschinski zover krijgen dat het de première van *An Inconvenient Truth* op zich wilde nemen. Normaal gesproken krijg je natuurlijk geen bioscoop wild voor een documentaire over het milieu. Balkenende was na de première zo enthousiast dat hij de volgende dag meteen

Tony Blair heeft gebeld om het klimaat bovenaan op de agenda van de EU-conferentie in Helsinki te zetten. Balkenendes campagnestrateeg Jules Kortenhorst, ook weer een goede bekende van mij, heeft er vervolgens voor gezorgd dat dat nieuws op de voorpagina van NRC Handelsblad terecht kwam.'

In dit geval leidde de mix van toeval, incident en ijdelijkheid tot een succesrijke communicatiecocktail, maar is het klimaatdebat in politiek Den Haag inmiddels niet alweer in de windstille zone beland? 'Je hoort de premier er wel over in Brussel, maar in Nederland helaas niet. Ik denk dat Jan Terlouw gelijk had toen hij opmerkte: pas als het electoraat gaat bewegen, verandert de politiek. In feite zou Balkenende – in navolging van de Romeinse senator Cato die elke toespraak beëindigde met 'overigens ben ik van mening dat Carthago verwoest moet worden' – het milieu consequent bij elk beleidsonderdeel moeten betrekken. Want de algemene opinie bij het IPCC, het klimaatpanel van de VN, is dat de tijd van zorgen maken voorbij is; het is tijd voor paniek.'

Zwaardvis

Binnenkort brengt de milieucommunicator, samen met onder anderen zijn zoon, de arbeids- en organisatiepsycholoog Michiel Groen, een boek uit: *Op naar 100%: duurzaam Nederland*. Daarin wordt uit de doeken gedaan hoe ons land in 2050 een schone en betaalbare energievoorziening kan hebben, vrij van fossiele grondstoffen en CO₂-uitstoot. Een belangrijk obstakel is wat Groen betreft werkgeversorganisatie VNO-NCW. 'Dat is op milieugebied een autistische club. Voor hen is milieubeleid nog altijd een linkse hobby, die niet serieus hoeft te worden genomen. Ze hebben gigantisch veel geld gestoken in de huidige energie-economie en willen niet omschakelen. Gelukkig wordt komend voorjaar door een aantal ondernemers een milieubewuste werkgeversclub opgericht', onthult Groen.

Verder hoopt hij dat *The Age of Stupid* de nodige impact zal hebben in Nederland. 'In deze film wordt de kijker een spiegel voorgehouden: denk bewust na over de honderdvijftig beslissingen die je elke dag neemt. Hoe ga ik naar mijn werk, eet ik vandaag vlees of niet en werkt mijn provider klimaatneutraal? Zelf probeer ik ook zo te leven. Pas nog zat ik in een restaurant in Amsterdam waar ze zwaardvis op het menu bleken te hebben. Ik heb de serveerster vriendelijk uitgelegd dat dat echt niet meer kan omdat we binnenkort onze laatste zwaardvis dreigen te consumeren. Misschien niet leuk als je gezellig zit te eten, maar ik vind toch dat ik het moet zeggen. Als ik het al niet doe...'

'Het gaat erom hoe je toeval, incidenten en ijdelijkheid kunt sturen'